

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

<http://www.akademikbakis.org>

ARP ÇALGISININ TARİHÇESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ganire HÜSEYNOVA

Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Fakültesi, Müzik Bölümü

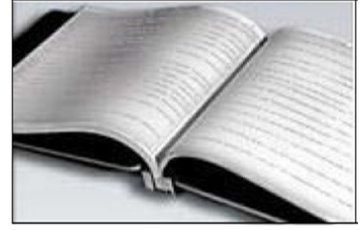
Özet: Arp, müzik sanatı tarihinin en eski çalgılarından biridir. Yüzyıllar boyunca birçok medeniyette bu çalgının çeşitli türleri görülmüştür. Arpın ortaya çıkma tarihi efsanelerle zengindir. Bilimsel ve tarihi araştırmalara göre bu çalgının kökeni ilkel çağda kabile şeklinde yaşayan toplumlara kadar inmektedir. Birçok araştırmacı düşüncelerine göre ilk telli çalgıların ok yayından çıkan sestene meydana geldiği söylenir. Bu sestene hoşlanan avcı yayına bir ip daha ekleyerek iki farklı yükseklikte müzikal ses elde etmiştir. Böylece insanoğlunun büyük buluşu olan ilk telli çalgının temeli koyulur. Müzik sanatındaki devamlı gelişmeler çalgılara zor sınavlar yaşatır. Çağın ayak uyduramayan eski çalgılar yavaş yavaş unutulmuş tarihten silinir, yeni nesil arplarla rekabete dayanamayan eski Doğu arpları da giderek unutulmaya başlar. Böyle bir tehlike ileride kromatik ses dizisinden yoksun Avrupa arpları için de beklenmekteydi. Bu bakımdan arpın müzik kültürü tarihinde başarı kazanmasında Jacob Hochbrucker, Georges Cousineau, Sebastian Erard gibi ustaların çabası, Robert Nicolas-Charles Bochsa ve Elias Parish Alvars gibi virtüöz icracıların yetişmesine borçlu olduğunu özellikle belirtmek gerekir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Sanatı, Arp, Kanca Mekanizması, Pedallı Arp

AN INVESTIGATION OF THE HISTORY OF HARP

Abstract: Harp is one of the most ancient instruments in the history of the music art and during the centuries we are able to see the different types of this instrument in many civilizations. The history of the harp's appearance is rich with legends. Scientific researches show that this instrument has already been existed during the primitive societies. According to many researchers, the sound of a string instrument originated from the hunting bow. Enjoying the sound a hunter added a rope to reach the musical sound of the different tones. Thus, the humanity has laid the foundation of the first stringed instrument. On the other hand with the constant improvement of the musical art the instruments faced difficult exams of the history. Not being able to keep up with the times the old instruments have been gradually faded in the history. This fate happened to the old Eastern harp as well because it was unable to resist the rivalry. The danger existed also for the European harps which had no chromatic scale. It should be noted that indispensable role in the success of harp music culture were played by masters such as Jacob Hochbrucker Georges Cousineau and Sebastian Erard and with the efforts of virtuoso performers like Robert Nicolas-Charles Bochsa and Elias Parish Alvars.

Key Words: Musical Art, Harp, Hooks Mechanism, Pedal Harp

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

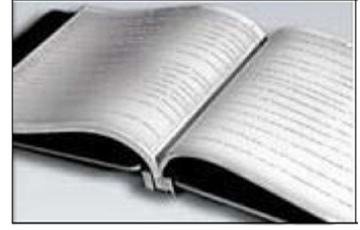
<http://www.akademikbakis.org>

1. GİRİŞ

Müziğin ne zaman ve nasıl ortaya çıktığını kesin cevaplamak kolay olmasa da müzik tarihinin konuşma tarihi kadar eski olduğunu söyleyebiliriz. İcracılık sanatı tarihi müziğin ve çalgıların ortaya çıkmasıyla aynı zamanda başlar. Çalgıların gelişim süreci farklı insan topluluklarındaki düşünce ve estetik zevklerin zenginleşmesinin bir sonucu olarak kabul edilebilir. Vurma çalgılardan başlayarak üfleme, telli ve daha sonra yayla çalınan çalgı çeşitleri insan toplumunun kültür, müzik, sahne sanatları ve çalgı üretim tekniğinin ilerlemesine doğrudan bağlı bir şekilde gelişmiştir. Dolayısıyla bazı çalgılar kendi orijinal şeklini yüzyıllarca koruyarak günümüze kadar değişmeden gelirken bazıları performans ihtiyaçlarını karşılayamadıkları için yok olur, yerine başkaları ortaya çıkar (Kerimov, 2013:7).

Müzisyenler ve müzikologlar tarafından icracılık üzerine çok sayıda makale ve monografi yazılmasına rağmen arp bu bakımdan yoksun kalmıştır. Bu nedenle bu çalgı hakkında çok az şey biliyoruz. Peki, arp dünya müzik kültürüne nasıl bir katkıda bulunmuştur? Onu binyıllar boyunca diğer eski çalgılar gibi kaybolmaması ve tutunmasının sebebi nedir?

Arp ve benzeri çalgıların vatanı hakkında kesin bir ülke adı vermek imkânsızdır. Arkeolojik kazılarda bulunan heykeller, duvar oymaları ve arpa benzer çalgıların kalıntıları bu çalgının Eski Doğu coğrafyasında; Mısır, İran, Asur, Yunan, Orta Asya’da geniş yayıldığını göstermektedir. Doğu medeniyetinden konuşurken onun Azerbaycan kaynakları ile sık şekilde bağlı olduğunu da vurgulamak gerekir. Bu da arpın zengin tarihi köklere sahip olduğunu ifade eder. Bilimsel çalışmalar Eski Azerbaycan coğrafyasında “çeng” ve ya “cenk” adlı arpa benzer çeşitli çalgıların olduğu bilinmektedir. Azerbaycan’da unutulmuş eski çalgılardan biri de çengtir. İpek telli, zarif sesli bu çalgı bugünkü Avrupa arpına çok benzer. Bu sebepten çeng çalgısından söz edince onu arp türevi çalgı terimiyle adlandırmak doğrudur. Büyük Azerbaycan şairi Nizami Gencevi’nin (1141-1209) eserlerinde adı geçen çeşitli orta çağ çalgılarından ney, tanbur, ud, çeng, kanun ve diğerlerinin şairin yaşadığı dönemde Azerbaycan’da geniş yayıldığını göstermektedir (Hüseynova, 2001:375). Yenilenebilen, daha gür sese ve net bir akort düzenine sahip çalgılar zaman içinde gelişemeyen eski çalgılarla rekabet sonucu şüphesiz galip gelecekti. Ortaçağlarda Doğudan Avrupa’ya götürülen bu çalgı yeniden

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: MY * ID:484 K:346**
<http://www.akademikbakis.org>

yapılandırılarak daha sonra bütün dünyaya yayılır. Doğuda ise unutulur...

2. ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Avrupa çalgılarında biri olarak bilinen arpın ilgi çekici tarihini incelerken bu çalgının aslında eski Doğu medeniyetinde doğduğu gerçeği ile karşılaşırız. Yapılan bu araştırmada bir Doğu çalgısı olan arpın birçok dünya medeniyetinde yer aldığı, Batıda kazandığı devinimi sunularak, onun doğal ve teknik imkânları, icracılık üslubu ve kendine özgü bir çalgı olması bilimsel yönden araştırılmaktadır. Bu yazıda arpın tarihi gelişimi, yapısal ve teknik değişikliklerin arp icracılığındaki birbirleriyle karşılıklı etkileşim süreci, gelişim yollarının ilgili şekilde yönlendirildiği açıklanmaktadır. İrcacılık seviyesi yükseldikçe arpın müzik repertuarında tuttuğu konumun ve oynadığı rolünün artması, çeşitli müzik türlerinde etkisini farklı şekilde göstermesi de bu araştırmada yer almaktadır. Arp icracılık ekolünün gelişim bağlamında bu çalgının solo icrası ile istenilen oda müziği ve senfonik müziğe renk katması, dolayısıyla eserlerde yeni icracılık usulleri yaratılmasındaki rolü bilimsel yönden yorumlanmıştır.

3. AMAÇ

Çeşitli büyük ve küçük kapsamlı kaynakları esas alarak yapılan bu araştırmada arp medeniyetinin gelişim tablosunu canlandırmak, Ortaçağ dönemlerinde sanat ve kültürü yayan gezgin müzisyenlerin rolünü belirtmek, 17.-19. yüzyıllardaki arp yapımcıları ve icracılarının arpı mükemmelleştirmeye yönelik çalışmalarını araştırmak, arp icracılık seviyesinin bestecilik ekolu gelişimi ile sık bağlı olmasını sergilemek çalışmanın genel amacını oluşturmaktadır.

4. KAPSAM

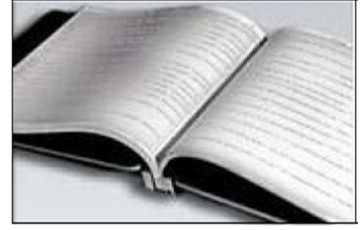
Bu çalışmanın müzik okulları, devlet konservatuarları ve güzel sanatlara yönelik programların uygulandığı diğer eğitim kurumları öğrencileri, akademisyenler ve bilimsel araştırmacılar için bir kaynak oluşturması hedeflenmiştir.

5. YÖNTEM

Bu araştırma müzikoloji, estetik, tarihi ve icracılık teorisi gibi bilimsel metotlara dayanarak hazırlanmıştır. Problem araştırmasında tarihi metottan yönelerek arpın meydana gelmesi, yapımı, gelişimi karşılaştırmalı yöntemi üzerine kurulmuştur.

İskoçya arpi

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

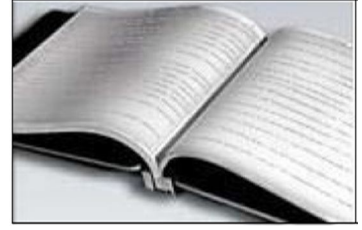
<http://www.akademikbakis.org>

İcracılık tarihinde arpın rolünü benimsemek için yürütülen analiz özel ve genel yönetime dayalı yapılmıştır. Bu bakımdan arpın gelişim yolu, çeşitli müzik türlerinde kullanım özelliği, orkestra müziği paletine kattığı renk, çağdaş müzikteki rolü tartışılmaktadır. Bununla ilgili çalışmada önemli müzikbilimcilerin bilimsel metotları esasında yorumlar yer almaktadır.

6. ORTAÇAĞDA ARP

Arp ve benzeri çalgılar Ortaçağda bütün Avrupa'da tanınsa da onun gerçek anlamda bir solo çalgıya dönüşmesi, icra tekniğinin gelişimi ve arp ekollerinin oluşturulması için daha yüzyıllar geçecek. Ortaçağ Avrupa'sında arp bir çalgı olarak tam biçimlendirilmemişti. İki parçalı Doğu arplarından farklı bu çalgılar üç taraftan oluşur. İki parçayı birleştiren üçüncü parça ses sütunu idi. Bu sütun onu eski arplardan tamamen farklı kılar. Zira sağlam sütun tellerin sıkı çekilerek

gerdirilmesini ve arpta daha kuvvetli bir ses elde etmesini sağladı. Lirden farklı çeşitli uzunluklu tellere sahip arptaki bu sütun çalgının sonraki gelişimini daha da hızlandırdı (Asimov, 2002:588). Arp tellerinde kullanılan malzeme ülkesine göre de değişir. Doğu'da daha çok burulu ipek ipler kullanıldığı halde Avrupa'da teller at kılı ve hayvan bağırsağından yapılır. Arp daha çok mızrapla, bazı ülkelerde ise örneğin Britanya'da uzun tırnaklarla çalınır (Bianchi & Gusoff, 1996:293). Çalgının gelişmesi ile birlikte tellerin malzemesi de değiştirilerek altın, gümüş, bronz gibi metallere hazırlanır. Böylece metal tellerin kuvvetli gerilimine dayanabilen sağlam sütuna sahip üç parçalı yeni nesil arplar yapımı başlar. Bu da kuşkusuz çalgı sesinin gürlüğüne artırır, tınısını etkiler. Metal tellerin uygulanması giderek icracılık yöntemlerinin de değişmesine sebep olur.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

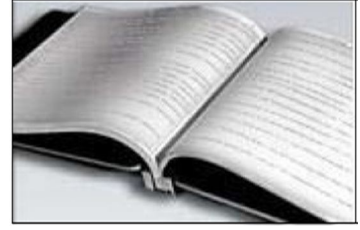
<http://www.akademikbakis.org>

Ortaçağda arp yapımcısı ve sanatçı arasında büyük bir fark görülmemiştir. Çoğunlukla her iki görev aynı kişi tarafından yapılırdı. Bu gün küçük bir arıza karşısında aciz kalan arpçıdan farklı olarak o dönemde her arpçı çalgısını kendi onarır, geliştirir ve istediği gibi yeniden oluşturabilirdi (Polomarenko, 83: 28). Bu bakımdan çok arp çeşidi mevcut idi. Değerli taşlarla süslü altın ve gümüşle kaplı bazı arplar hatta bir servete mal olmuştu. Arplarını bir yatırım aracı olarak değerlendiren müzisyenler çoğu zaman kıymetli eşya ve mücevheratlarını çalgıları içinde saklamışlar. Zira kanunen arplar borç yüzünden haciz edilemediğinden sahipleri için güvenli bir kasa görevi yapardı. Güzellik sembolü olan arp büyük ölçüde şekillenerek Ortaçağda bütün Avrupa'da yaygınlaşır. Bu çalgının icracıları ve ilk eserlerin bestecileri gezgin müzisyenler olmuştur. Daima kilise tarafından takip edilen İrlanda, İskoçya ve Galler'de *bard*, Fransa'da *troubadur*, *jongleur*, Almanya'da *minnesang*, *vagant* ve *schpilman*, İspanya'da *huglar*, Danimarka'da, *skáld* ve *leger*, Rusya'da *skomorohlar* kendi kültürlerinin gelişiminde önemli rol oynamışlar. Müzisyenler taşınabilir küçük arplarla şarkılarına eşlik yaparak söylerler. Bard müziği insanların yaşamında kutlama ve üzüntü, askeri yürüyüş ve neşeli bayramlar gibi tüm

önemli etkinliklerde seslenir, arp müziği eşliğinde dans edilirdi. Arp bugün bile İrlanda'nın ulusal armasında yer almaktadır (Dulova, 1975:18). Gezgin müzisyenlerin sayesinde arp birçok ülkenin ulusal medeniyetinde derin kök salarak halkların sevdiği bir çalgıya dönüşür. Kitap ve nota basımı olmayan bu dönemde ulusal medeniyetlerinin gelişiminde gezgin müzisyenler önemli rol almışlardır. Fransız müzikolog Pierre Aubry (1874-1910) *jongleur*'lardan bahsederken milli edebiyatı, müziği ve dans folklorunu tanıtan, halk içinden çıkmış bu sanatçılara yüksek değer vererek şöyle der: "Yayınların olmadığı bir dönemde jongleurlar bir gazeteci görevi yapabildiler. Kuzey ile Güneyi, Güney ile de Kuzeyi tanıtırarak tek Fransa medeniyetinin yaratılmasında onların önemli rol oynayan unsurlardan biri olduğunu söylemek abartı olmayacaktır" (Aubry, 1932:44). Matbaanın ortaya çıkması gezgin müzisyenler döneminin sona ermesi anlamındaydı.

7. İLK PEDALLI ARPLAR

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: MY * ID:484 K:346**
<http://www.akademikbakis.org>

16. yüzyılda arp balolarda, gösterişli merasimlerde, düğün ve cenaze törenlerinde, tiyatro intermezzolarında¹ ve bale müziğinde duyulmaktadır. Bu dönemde arp için yazılan ilk nota örnekleri günümüze kadar ulaşmıştır. Dr. Hans Joachim Zingel bunların içinde İspanyol Alonso Mudarra'nın (1510-1580) "Treslibros de música en cifra para vihuela" (Müzik konusunda üç kitap) eserini arp için yazılan ilk yapıt olarak değerlendirir (Dulova, 1975: 18). Akor özelliğine sahip bu çalgıyı A. Mudarra eserlerinde daha çok *basso continuo* olarak kullanır. 17.-18. yüzyılda genellikle besteciler eserlerinin hangi çalgı için; org, klavsen, lut veya arp için yazıldığına pek sınır koymazlar. Çalgıların eserlerde isteye bağlı kullanılması geleneksel bir yöntemdi. Bu bakımdan arpçının eseri çalgısına önceden uyarlaması gerekirdi. 18. yüzyılda Avrupa müziğinde transpozisyon ve modülasyon teknikleri zenginleştikçe kromatik imkânlardan mahrum arp çağdaş müziğin taleplerini karşılamayan bir çalgı durumuna gelir. Müzikte yaşanan bu gelişmeler arpa olan ilgiyi iyice azaltır. Dış görünüşü görkemli ve süslü arplar yalnız diyatonik bir ses dizisine sahip oldukları için müzikteki değişimlere ayak uyduramayarak birçok eski çalgılar gibi

müze eşyasına dönüşmek tehlikesi geçiriyordu. Bu da arp ustalarının uzun süre kromatik ses dizisi elde etme yollarını aramasına sebep oldu (Kite-Powell, 2007:192).

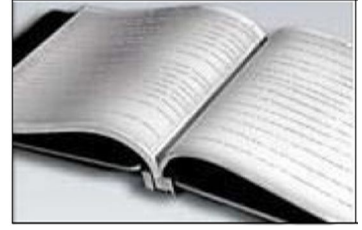
1660 yılında Tirol eyaletinde (Avusturya) bilinmeyen bir usta tarafından kanca mekanizmalı arp (Hakenharfe) hazırlanır. Do majör düzenli bu arpta burgulara birleştirilmiş hareketli kancaların yardımıyla sesler yarım perde

Jacob Hochbrucker geliştirdiği arp

değiştirilebilirdi. Akortlama sol elle yapıldığından icra sırasında müzikte duraksamalara yol açılırdı. Buna rağmen kanca mekanizmalı arplar yeni arpa geliştirilmesinde 17. yüzyılda

¹Oyuncuların hazırlanmasına fırsat vermek için sunulan müzik

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

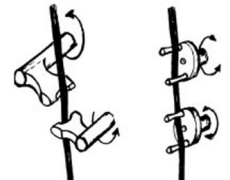
JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

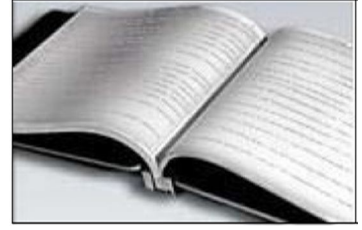
<http://www.akademikbakis.org>

atılan ilk önemli adım sayılabilir (Dulova, 1975:34). Kanca mekanizması uygulanarak değiştirilmeye çalışılan eski arplar Avrupa halklarının medeniyetinde uzun süre kalabildi. Bu arplar için 19. yüzyılın başına kadar metotlar bile yazılır. Bir sonraki aşamada dikkat icra esnasında zorlanmadan tam kromatik ses dizimi elde etmeğe yöneltir. Bu son derece önemli görevin üstesinden yalnız pedallı arp gelebildi. 18. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan pedallı arplar J. Hochbrucker, ve G. Cousineau, Jean-Henri Nadermann, Godefroi Holtzman gibi birçok yapımcıların adıyla ilişkilendirilir.

İlk pedallı arp 1720 yılında Bavyeralı usta Jacob Hochbrucker (1673-1763) tarafından yapıldı. Bu arpın Do, Re, Fa, Sol ve Si bemol adlı beş pedallı vardı. Pedallar sütun içerisinden geçen mekanizmayla kancalara birleştirilir. Do majör düzeninde akortlanan bu arpta pedallar yardımıyla beş majör ve üç minör dizisine geçilebiliyordu (Hipkins, 1921:79). İlk kez çalgıda akortlama fonksiyonu ayaklara verilebildi. Böyle bir konstrüksiyonla arpçının elleri tamamen serbestleştirildi. İcra tekniği ve sesleniş açısından geniş imkânlar elde eden bu çalgı kısa bir zaman içinde yaygınlaştı. Hochbrucker bu modeli ileride yenileyerek daha da geliştirir. Onun ikinci modelinde yedi pedal vardı.

Bu da arpa natürel ses dizisindeki bütün perdelerin yarım ses tizleştirilmesi imkânı verdi. Mi diyez majör düzenindeki arpda 3 bemol (Si, Mi, La) ve 4 bekar (Fa, Do, Sol, Re) pedallarının yardımıyla sekiz majör ve beş minör tonalitesine geçilebilirdi. Bağırsak tellerin yanısıra bas seslerde metal teller kullanılır. Aynı yıllarda Jonann Hausen (Weimar), Jean Paul Vetter (Nuremberg) ve Semmler (Tating) gibi diğer Alman ustalarının da pedal mekanizması çalışmaları sürer (Dulova, 1975:35). Bu ise yeni dönemde pedallı arpaolan talep artışının göstergesiydi. Hochbrucker'den sonra 1766 yılında Fransız usta Georges Cousineau (1733-1800) ve oğlu Jacques-Georges Cousineau (1760-1836) pedallı yeni arp yaparlar (Govea, 1995:39). Ustalar ilk önce Hochbrucker arpındaki bazı eksikleri ortadan kaldırmaya çalışır. Arp mekanizmasındaki kancalar kalay çubuklara değiştirilir. Kancalardan farklı küçük metal çubuklar teller gerilince ileri çıkmaz, dengeyi sabitler (Rossing, 2010:151). Pedalların hareketi sırasında bütün tellerin aynı seviyede kalması daha temiz akort elde edilmesini sağlar. Arp giderek aristokratik kesimlerde bir bayan çalgısına dönüşmeye başlar.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

<http://www.akademikbakis.org>

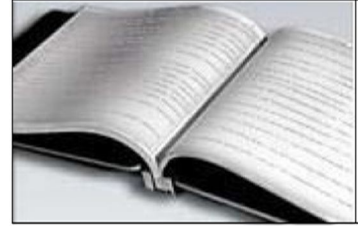
Cousineau'nun arplarından biri imparatoriçe Joséphine de Beauharnais'ın (1763-1814) arpı hali hazırda Paris yakınındaki Malmaison malikânesinde sergilenmektedir (Parker, 2005:29). Genelde çok gösterişli olan Cousineau arpları ressamın dikkatini çeker. 1782 yılında Cousineau bütün tonalitelere geçebilen on dört pedallı bir arp yapar. Fakat yeni yapımdaki fazla pedal sayısı icrayı zorlaştırdığı nedeniyle bu icat kullanılmadı. Yeni nesil arp yapımcıları arasında önemli yeri olan Jean-Henri Nadermann (1734-1797) ve ailesi çok sayıda arp üretirler. Bunlardan en tanınmışısı Fransız kraliçesi Marie Antoinette'nin (1755-1793) arpıdır. Kendi güzelliğiyle herkesi

büyüleyen bu arp bu gün de Paris konservatuvarı müzesinde sergilenmektedir. Aynı zamanda Nadermann'ın her iki oğlu; François Joseph ve Henri arp üretiminde yakından iştirak eder (Dulova, 1975: 35-36). Bu çalgı yapımcıları arpın esas konstrüksiyonunun hazırlanmasını hızlandırdılar.

19. yüzyılda Fransız çalgı yapımcısı Sebastian Erard (1752-1831) hızla popülerleşen arpa yeni hayat verir. Çek asıllı arpçı ve besteci Jean-Baptiste Krumpholz'un (1742-1790) pedal mekanizması düşüncelerini paylaşan Erard 1810 yılında iki yönlü mekanizma yaparak kancalar yerine çatal sistemi uygular ve böylece çalgıda bir yenilik oluşturur (Taylor, 1836:4). Böylece arp diatonik çalgı "prangalarından" kurtularak armoni ve modülasyonu geniş şekilde kullanma imkânı kazanır. Yüzyıllar boyunca güzellik sembolü sayılan arp Erard'ın icadıyla çağdaş müziğe ayak uydurabilen virtüöz çalgılar arasında benzersiz ses tınısına sahip bir çalgıya dönüşür. Ayrıca, yeni arpta metal çubukları çatalara değiştiren Erard akort değişimi sırasında pedallardan çıkan istenmeyen, rahatsız edici sesleri de "temizler". Arpta tel sayısı altı oktava dek çıkarılarak Do bemol majör düzeninde akortlanır. Kısa bir zaman içinde rağbet kazanan yeni arp modeli bütün dünyaya yayılır (Kaiser,

G. Cousineau arpı

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

<http://www.akademikbakis.org>

2010:31). Bunun yanı sıra icracılık eğitimi geliştirilen arpın tarihinde yeni dönem başlar. Professional arp ekolleri oluşturulur, bu çalgı için solo eserler yazılır. İlk defa H. Berlioz tarafından senfoni orkestrasına dâhil edilen arp müziğin etki gücünü artırır. Opera ve bale müziğinde geniş solo partileri icra eden arp senfoni müziğinde daha çok eşlik görevi yapar. Böylece arp zor ve rengârenk armoniler seslendirebilen, solo özelliğine sahip, ayrıca eşlik yapabilen bir çalgı kimliği kazanır.

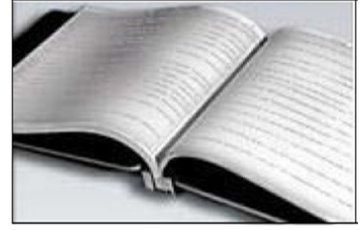
8. MODERN ARP

Günümüzdeki arp mekanizmasında yaklaşık 1000'e kadar parça bulunan yukarı tarafı eğik üçgen şeklinde dikey konumda olan bir çalgıdır. Yukarı tarafının eğriliyi tellerin uzunluğuna göre hazırlanmıştır. Üçgenin tarafları *konsol*, *sütun* ve *oluk haznesinden* oluşmaktadır. *Konsol (Gövde)*-sesi güçlendirmek ve telin uzun süre seslenmesini sağlayan esas rezonans ögesidir. *Kolon (Sütun)*-içerisinde gerilmiş tellerin ağırlığını taşıyan bu parça gövde ile oluk hanesini birleştirir. Sütunun merkezinde pedalları esas mekanizmayla birleştiren çekim kuvvetinin geçtiği kanal yerleşir. *Oluk haznesi* - esas mekanizmayı taşır. Oluklar metalden yapılmıştır. Teller dikey şekilde oluk haznesi ile konsol arasına çekilir.

Arpın temelinde pedal mekanizmasının yerleştiği figürlü kutu yer almaktadır. Kutunun arka duvarında pedal kollarının girdiyi basamaklı kesikler vardır. Üç fonksiyonlu (bemol, bekar, diyez) pedallar bu kesikler yardımıyla yukarıdan aşağıya doğru hareket eder.

Gam perdelerinin sayısına göre belirlenen yedi pedal sağda dört; Mi, Fa, Sol, La, solda ise üç; Si, Do, Re şeklinde dizilmiştir. Pedal basıldığı zaman bütün oktavlardaki aynı adlı teller iki yarım perde değişebilir. Arpın alt kısmında ön ve arka dört ayaklık vardır. Ön ayaklıklar arpın ileri, arkalar ise onun geriye devrilmesini önleyerek

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

<http://www.akademikbakis.org>

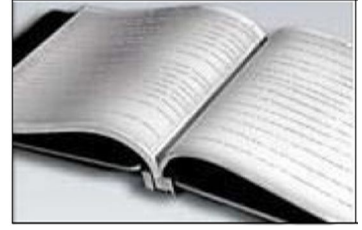
çalgıyı destekler. 46 ve 47 telli çağdaş arplarda tellerin 11'i metal, 35'i ise hayvan bağırsağından yapılır. Bağırsak teller misina tellerle de değiştirilebilir. Ses dizi genişliği altı oktavın üstünde olup üç alana ayrılmaktadır. Yukarı ses alanı kısa ve tiz, orta ses alanı daha zarif, parlak ve dolgun seslenir. Mat tınlayan aşağı ses alanına metal teller çekilir. Tellerin bir-birinden seçilmesi için bütün do telleri kırmızı, fa telleri ise lacivert renktedir. Arp diyatonik olarak Do bemol düzeninde akortlanır.

9. TARTIŞMA

Çağdaş dönem bestecilerinin yapıtlarında arpın kullanımı icracılık ve ses imkânlarının analizi gibi önemli edimsel problemlerden biridir. Arpın çeşitli çalgılarla birlikte ilgi çekici bir ses tınısı oluşturması, bu ses renginin eserin üslup, tür, karakter analizi bu güne kadar pek araştırılmamış konular içerisinde yer almaktadır. Özellikle avangart müzik icracılığı, akustik imkânlar çerçevesinin genişlediği yeni bir bakış açısı teşkil etmektedir. Zengin tınısal imkânları ile birlikte farklı dinamik ve ritmik imkânlara da sahip olan arp yeni müzikte çok yönlü kullanılır. Araştırmada çalgı bilgisi alanında yürütülen analize geniş yer verilerek arpın doğal ve teknik imkânları göz önüne alınmıştır.

10. SONUÇ

Tarih boyunca arp yapımındaki gelişmeler ve mekanizmasına uygulanan yenilikler bu çalgının dramatik ifade imkânlarını da genişletti. İki yönlü pedal mekanizmasının icadından sonra arp icracılığında yeni bir evre başlar. Hiç şüphesiz bu değişikliklerde arp sanatçıının rolü de büyüktür. Zira icracılık seviyesini yükseltmeye çalışan sanatçılar yeni icra usul ve tarzlar arayışındaydı. Başarılı çalgı yapımcıları ve arpçıların işbirliği sonucu bu süreç zarfında arp'ta büyük değişiklikler meydana geldi. Bu ise zaman içinde birçok çağdaş arp ekolünün oluşumu için zemin yarattı. Besteciler arp için daha önemli sololar ve eserler besteler. Daha çok bale müziğinin vazgeçilmezi olan arp 20. yüzyılda virtüöz sanatçıların çabasıyla solo çalgı olarak konser sahnelerine çıkmaya başlar. Pedallar yardımıyla değişik icra efektleri elde edebilmesi arpın orkestrada önemli bir yer tutmasını sağlar. Yüzyıllar boyunca zamanın taleplerine ayak uydurabilen Arp günümüze ulaşarak bu gün dönemimizin fikir ve duygularını yansıtan çağdaş bir dilde konuşabiliyor. Bu gün arp bir solo çalgı olmakla birlikte senfoni orkestrası ve diğer müzik topluluklarında da geniş şekilde kullanılmaktadır. Bu çalgının katkısıyla ilginç ve rengârenk eserler yazılmış,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

<http://www.akademikbakis.org>

arapın ses paletini zenginleştiren bir sıra yeni, parlak icra teknikleri yaratılmıştır.

11. KAYNAKÇA:

Aubry, P. (1932). Trubadury i truveri. Problemi muzykoznanıya.(Fransızcadan çev. Z. Potapova), Moskova, MuzGiz

Asimov M. S. (2002). History of Civilizations of Central Asia, 4. Cilt, Clifford Edmund Bosworth, İndia, Motilal Banarsidass Publ.

Bianchi, Anne and E. Gusoff Adrienne. (1996). Music Lover's Guide to Great Britain & Ireland: Guide to the Best Musical Venues, Festivals & Events, England, Passport Books

Dulova, V. (1975). İskusstvo igrı na arfe, Moskova, Sovetskiy Kompozitor

Kaiser, Linda P. (2010). Pulling Strings: The Legacy of Melville A. Clark, USA, Syracuse University Press

Kite-Powell, Jeffery T. (2007). A Performer's Guide to Renaissance Music, USA, Indiana University Press

Kerimov, M. (2010). Azərbaycan musiqi alətləri. Bakı, İNDİGO

Kerimov, R. (2013). Çalgıların Sınıflandırılması, Bakü, "E.L." Neşriyat ve Poligrafya Şirketi MMC

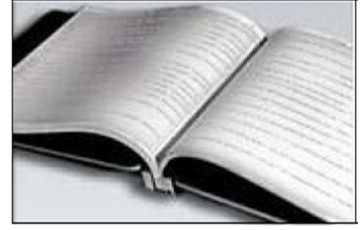
Parker, Mike. (2005). Child of Pure Harmony, Canada, Lulu.com

Rogal-Leviski, D. (1956). Sovremenniy orkestr. C. 4. Moskova, Gosudarstvennoe muzykalnoe izdatelstvo

Rossing, Thomas. (2010). The Science of String Instruments, USA, Springer

Sachs, C. (1937). Muzikalnaya kultura Vavilonii i Assuriî, Muzikalnaya kultura Drevnego mira, Leningrad

Taylor Richard and John E. (1836). The London and Edinburgh Philosophical Magazine and Journal of Science, Edinburg, University of London

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 44 Temmuz – Ağustos 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: MY * ID:484 K:346**

<http://www.akademikbakis.org>

Yazvinskaya, E. (1968). Arfa,
Moskova, Muzyka

Harpists: A Bio-critical
Sourcebook, USA, Greenwood
Publishing Group

Zingel, H. J. (1932). Harfe. u. Harfen-
Spiel vom Beginn des 16. Bis in
szweite Dritteldes 18. Jh.,
Germany, Halle

Gruber, R. (1935). İstorie Muzykalnoy
Kulturu, Leningrad,
Gosudarstvennoe Muzykalnoe
İzdanie

Hüseynova, G. (2001). “Cenkten Arpa:
Bir Türk Sazının Tarihi”, Erciyes
üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi Sayı: 11 Yıl:
2001 (373-383)

GrumGrjimaylo, T.
(1984). Muzykalnoe İspolnitelst
vo, Moskova, Znanie

Hipkins, Alfred J. (1921). Musical
instruments: historic,
rare and unique London : A. and C.
Black, Ltd

Parker, Mike.(2005). Child of
Pure Harmony, Canada,
Lulu.com

Govea, Wenonah Milton. (1995).
Nineteenth-and Twentieth-century